

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio III. De Honestate, & Inhonestate Morali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

ad cultum DEI, sive quoad societatem humanam, & reipublicae utilitatem. Dein non potest actus internus, efficaciter volens externum, suaderi; aut præcipi, quin simul præcipiatur externus; cum internus debeat velle externum: sicut etiam, si præcipiatur actus externus, ut humano modo, & non ab inviro, fiat, præcipitur quoque aliquis actus internus, eum imperans.

172. Ob. 7. Actio externa, quamvis non sit formaliter in se bona, est tamen bona respectivè ad DEUM, ut hic est principium, & caput reipublicae rationalis: ergo est meritoria. prob. ant. bonum est exhibere DEO actus externos; quia per hos excitantur homines ad laudem DEI, imò etiam ad actus internos virtutum eliciendos: ergo. Respondet Oviedo, hac ratione etiam actus externos, ex motivo prorsus indifferenti elicitos, sine actu bono interno, fore meritorios; quia etiam alii homines per istos excitantur ad laudem DEI; cum intentionem agentis intueri non possint. In forma om. antec. neg. conseq. ad prob. om. totum. quia tantum probat prius ant. quod non negavimus: sed negavimus conseq. & hoc idèd; quia ad meritum non sufficit bonitas merè objectiva, sed debet esse formalis. Excitatio etiam aliorum ad bonum est per accidens; nam potest quis excitari per actum indifferentem, qui non meretur: & potest non excitari, imò etiam scandalizari, per actum in se valde bonum.

173. Ob. 8. Ex nostra doctrina sequeretur, quod homo, volens dare eleemosynam infinitam, acquireret meritum infinitum, sicut, qui eam actu daret: hoc est falsum: ergo. Respondet Vasquez, non posse circa hoc obiectum haberi volitionem efficacem, eoquod non possit, apparere homini possibilis talis eleemosyna. Resp. cum Suarez, & Gormaz de merito. n. 100. neg. ma. & etiam ejus suppositum, quod scilicet is, qui daret actu infinitam eleemosynam, haberet meritum infinitum, nisi eam daret per unum actum intrinsecè infinitum, vel per infinitos actus; non enim actus sit infinitus, eoquod habeat obiectum infinitum; aliàs actus charitatis, eoquod habeat obiectum simpliciter infinitum, & hoc etiam affectivè velit ponere, esset infinitus, vel infinitè meritorius: & vicissim actus, quo quis desperatus cuperet destruere DEUM, si posset, esset infinitè malitiæ. Quare ut rectè ait Gormaz, licet obiectum sit infinitum, potest tamen illud voluntas amplecti finitè: quod etiam in nostro casu contingeret. vide etiam, si placet, Arriagam. disp. 16. de act. hum. n. 39. quamvis ejus solutio mihi non satis placeat.

QUAESTIO III.

De Honestate, ac Inhonestate morali.

ARTICULUS I.

Quæ sit Regula Moralitatis.

174. **M**orale dicitur, quod ad mores pertinet: mores autem aliquando tantum significant

certum modum agendi: & sic dicitur, tales, vel tales, esse mores brutorum: at verò strictè loquendo mores significant similem modum agendi ex voluntaria determinatione agentis, seu consuetudinem, ut habet Suarez in 1. 2. tract. 3. de bonitate, & malit. actuum hum. disp. 1. sec. 1. n. 2. Unde actus moralis dicitur ille, ex cuius frequentiamos, seu mores nascuntur.

Est autem actus moralis (ut idem Eximius loc. cit. n. 6. habet) qui procedit ex perfecta deliberatione rationis, seu est actus perfectè humanus, qui oritur à voluntate ut libera, cum pravia cognitione honesti, vel inhonesti, seu cum attentione ad primam regulam rationis, prohibentem, vel permittentem, præcipientem, vel saltem suadentem. Actus autem huic regulæ conformis dicitur honestus: e contra difformis dicitur inhonestus: unde moralitas actus stat, partim in libertate actus, partim in advertentia ad dictam regulam. Quare, cum solæ creaturæ rationales capaces sint libertatis, ac advertentiae dictæ, atque adeò honesti, vel inhonesti, solæ etiam sunt capaces actuum strictè moralium.

175. Quæritur jam, quanam sit regula objectiva, universalis, & primaria, ex qua determinatur honestas, vel inhonestas actuum, seu etiam, si possibilis sit, indifferentia actuum. Quæ de re sententiæ variant, præcipuè tamen duæ afferuntur. Prima est asserentium, ipsam naturam rationalem, quæ talem, esse hanc regulam, cui actus honestus debeat esse conformis, & inhonestus difformis. ita videtur sentire Suarez in 1. 2. tr. de bonit. & malit. actuum hum. disp. 1. sec. 1. Vasquez in 1. 2. disp. 58. c. 2. n. 9. & alibi, cum pluribus recentioribus. Altera est, assignantium pro regula legem æternam DEI, ita S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. in corp. dicens: Regula autem voluntatis humana est duplex: una propinqua, & homogœna, scilicet ipsa humana ratio: alia vero est prima regula, scilicet lex æterna, quæ est quasi ratio DEI. Sequuntur teste Ralslero in norma recti Theologi communissimè: satendum tamen est, quod aliqui quoad modum loquendi quandoque discrepent, ut Pallavicinus, Haunoldus &c.

176. Dico cum hac secunda sententia, Regula prima, & universalis, saltem remota, moralitatis, seu honesti, & inhonesti, est lex æterna DEI. Intelligimus autem non tantum legem præcipientem, vel prohibentem, seu strictè dictam, sed etiam permittentem, & suadentem, seu latius dictam: sive ordinationem, directionem, aut voluntatem aliquam Divinam; nec enim omnia honesta sunt præcepta, sed quædam tantum suasa, quædam verò negativè honesta, tantum permissa. Dixi regula prima; an enim dictamen conscientiae debeat dici regula secunda, vel proxima, aut tantum applicatio regulæ primæ, quæstio posset esse de nomine, in qua tamen standum videtur auctoritate S. Thomæ num. præced. citati.

Probatur conclusio 1. Omnis actus est, & censetur inhonestus; quia est contra legem æternam DEI: ergo omnis est inhonestus; quia est illi conformis: ergo hæc lex est prima, & universalis regula honesti, & inhonesti, seu moralitatis. antec. probatur. Scriptura, & PP. dicunt, omne inhonestum, seu peccatum, esse contra legem

gem DEI: ergo. prob. ant. *psal. 118. v. 119.* dicitur: *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: in quem locum S. Augustin. in sua enarrat. in hunc psalm. conc. 25. citans illud ad Rom. 4. v. 15. Ubi enim non est lex, nec prævaricatio:* ait, nullum esse sine prævaricatione peccatum, adeoque omne peccatum esse transgressionem legis, non quidem Mosaicæ; cum gentes sine hac lege peccaverint: sed naturalis, hoc est, Divinæ necessariæ, quæ fusiis ibi S. Pater deducit.

Idem S. Aug. lib. 22. contra Faustum c. 27. scribit: *Ergo peccatum est, factum, vel dictum, vel concupitum aliquid, contra eternam legem. Lex verò æterna est ratio Divina, vel voluntas DEI:* & lib. 2. de peccat. merit. & remiss. c. 16. Neque peccatum erit, si quid erit, si non divinitus jubetur, ut non sit. S. Ambros. l. de paradiso c. 8. dicit, quod peccatum nil aliud sit, quam prævaricatio legis Divinæ, & cælestium inobedientia præceptorum S. Anselmus lib. 1. cur DEUS homo c. 11. ait, peccatum esse, non reddere DEO debitum, vel non plenè subjici voluntati Divinæ.

177. Prob. concl. 2. Regula moralitatis debet esse universaliter obligans: ergo debet esse lex æterna DEI. antec. prob. si non obligaret, posset semper ab ea recedi sine culpa, aut inhonestate morali, quod admitti non potest: & si non obligaret universaliter, posset saltem à plurimis, vel in pluribus casibus, ita ab ea recedi deinde omnes homines, quandoque advertunt ad honestatem, vel inhonestatem actionis, semper advertunt, se obligari ad honestè, vel saltem non inhonestè, agendum, ut experientia quævis convincit: ergo. prob. prior etiam consequ. non est assignabilis ulla alia regula, universaliter obligans: ergo. Confirm. Omnis alia regula, natura etiam rationalis, est regulabilis per aliam regulam: ergo non est prima regula; quia ante hanc non potest dari prior: ergo sola lex æterna, non regulabilis per aliam, est prima.

178. Prob. 3. concl. ad hominem contra illos, qui naturam rationalem statuunt primam regulam. Non potest explicari, quid intelligi debeat per naturam rationalem: ergo. ant. prob. Vel intelligitur præcisè natura ut potens operari, vel producere aliquid quomodocunque: & etiam blasphemia erit honesta; quia conformis est naturæ rationali, ut præcisè potènti eam producere; nam reverà eam producere potest: Vel intelligitur natura tantum ut potens operari honestè: & fit circulus vitiosus, nec quidquam explicatur, ut patet consideranti.

Rursus per actum inhonestum, vel intelligitur tantum actus difformis quomodocunque naturæ rationali: & sic erit moraliter inhonestum, si quis, etiam coactus, incedat nudus in publico, vel indutus veste majori, quam ipsi conveniat. Vel intelligitur actus difformis tantum bono physico naturæ particularis: & non posset quis honestè mori pro patria. Vel intelligitur difformis bono physico reipublicæ: & sic sæpe honestum esset mentiri pro bono communi. Vel intelligitur difformis bono morali: & iterum fit circulus vitiosus. Vel intelligitur actus, qui nos avertit ab ultimo fine: at hic non est natura rationalis creata, sed est natura Divina, quæ, si non sit regula prima moralitatis sub ra-

tione finis ultimi, est tamen sub ratione legislatoris, id quod nostra sententia docet.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

179. **O**B. 1. Regula, quæ jam supponit aliqua esse honesta, alia inhonesti, non est prima regula moralitatis: sed talis est lex æterna DEI: ergo. prob. mi. DEUS præcipit aliqua; quia sunt honesta, qualia sunt e. g. cultus DEI, pietas erga parentes: alia prohibet; quia sunt inhonesti, qualia e. g. sunt blasphemia, odium DEI: ergo lex DEI jam supponit aliqua honesta, & alia inhonesti: antec. probatur, commune est axioma Theologorum, aliqua esse prohibita; quia mala: alia mala; quia prohibita. Resp. 1. Etiam natura rationalis debet præsupponere aliqua mala; nam, nisi per legem esset prohibita e. g. comestio carnis die Veneris, natura rationalis eam non redderet malam.

Resp. 2. dist. ma. Regula illa non est prima, quæ jam supponit aliqua honesta, vel inhonesti, in genere moris formaliter, conc. ma. quæ tantum supponit talia radicaliter. neg. ma. & dist. sic mi. neg. consequ. Cultus DEI non est in genere moris formaliter honestus, antecederet ad legem DEI, nec odium DEI formaliter inhonestum; quia hæc formalis honestas, vel inhonestas, est formaliter conformitas, vel diffinitas cum lege, ut probatum est. Habet tamen cultus DEI ex sua natura honestatem radicalem, vel fundamentalem, odium verò similem inhonestatem: hoc est: ille exigit præcipi, istud verò prohiberi.

180. Hanc radicalem honestatem, vel inhonestatem, ait Haunoldus lib. 2. tract. 1. num. 350. desumi debere ex eo, quod, antecederet ad omnes circumstantias particulares, cogitando nos ipsos, quasi adhuc in statu possibilitatis existentes, judicaremus, ex lumine naturæ, ab auctore naturæ debere præcipi, vel prohiberi, tanquam cujus præceptum, vel prohibitio, universaliter naturæ rationali conduceret: certe tunc, in consilium à DEO adducti, suaderemus cultum DEI, & dissuaderemus contumelias ipsius, ac parentum. Quod autem etiam in ea hypothesi homines quoad aliqua inter se tamen discrepant, ex eo oriretur, quod non omnes statim agnoscerent honestatem moralem, sed daretur ignorantia invincibilis, etiam juris naturæ, quoad objecta magis remota à primis principiis &c.

Ad prob. dist. iterum antec. DEUS præcipit, vel prohibet aliqua; quia sunt honesta, vel inhonesti radicaliter. conc. antec. quia jam sunt honesta, vel inhonesti formaliter. neg. antec. & consequ. Illud axioma Theologicum S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. ad 2. ait, intelligendum esse tantum de prohibitis jure positivo (hoc enim jure aliqua prohibentur, quæ jam antecederet sunt mala, ratione prohibitionis factæ à jure naturali) non autem esse intelligendum, de jure, seu lege æterna DEI naturali; respectu enim hujus, ait S. Doctor, omnia esse mala; quia prohibita. Si tamen velis, potes etiam ad expli-

candum hoc axioma adhibere distinctionem inter malum radicaliter, & formaliter.

181. Dices. Ergo, si non esset DEUS, consequenter neque lex DEI, nihil esset formaliter honestum, vel inhonestum, nec magis formaliter inhonesta occisio hominis, quam pecudis. Resp. conc. illatum: foret tamen unum magis inhonestum radicaliter, quam alterum, & ab hac malitia radicali, non autem à formali, potest DEUS moveri, ad ea objecta prohibenda. Ubi nota, quosdam asserere, DEUM non moveri à malitia illa, ad prohibitionem eorum, sed à perfectione sua infinita e. g. à sua excellentia, ad prohibendum omnem sui contemptum, à sapientia, & providentia, ad prohibendum mendacium, quod, quia turbat politicam gubernationem, non debet esse licitum sub sapientissimo regimine &c. existimant enim, à motivo finito, qualis est malitia illa, non posse DEO necessitatem imponi, qualis tamen in ipso datur; cum ista objecta necessariò prohibeat. Alii tamen putant, posse DEUM necessariò moveri à motivo finito, si hoc post se trahat motivum infinitum, sicut scilicet malitia objecti cujuslibet, intrinsecè mali, utpote opposita alicui perfectioni Divinæ, trahit post se etiam motivum illius ipsius perfectionis. Uterque modus loquendi facile componitur cum nostra sententia.

Ceterum posset adhuc fieri questio de nomine, an non malitia illa, vel inhonestas, aut etiam honestas, quam radicalem vocamus, possit dici formalis; cum omnis denominatio debeat provenire ab aliqua forma: ad quam respondeo, posse dici, non inhonestatem formalem, sed formalem radicem inhonestatis &c. sicut causa, quæ est radicaliter effectus, non est formalis effectus, sed formalis radix ipsius. Attamen, si quis vellet dicere, eam inhonestatem esse, in genere physico aliquo modo formalem, non valde me opponerem, modò non dicatur esse formalis inhonestas in genere morali, seu Theologico.

182. Ob. 2. Juxta nos nemo foret atheus; hoc videtur falsum: ergo. prob. ma. nemo ageret inhonestè, nisi ageret contra legem DEI: ergo deberet eam agnoscere, consequenter etiam DEUM: adeoque nemo esset atheus. Resp. neg. ma. ad prob. conc. antec. & primam consequ. dist. autem secundam, deberet agnoscere DEUM, sub ratione adhuc satis confusa, seu tantum sub ratione supremi legislatoris, hic & nunc, obligantis. conc. sub prædicato explicito, & magis proprio DEI, seu sub ratione entis à se, vel creatoris universi, omniæque gubernantis. neg. 2. atque 3. consequ. Siquis autem etiam negaret DEUM, ut supremum legislatorem, negaret tantum ore tenus, vel certe sibi implicite contradiceret; quia simul agnosceret aliqua inhonesta, adeoque prohibita, consequenter per aliquam legem, & supremum legislatorem. Nec est inusitata implicita hæc contradictio; quia sæpe contingit, etiam in aliis intentionibus hominum, ut observant Theologi in tract. de sacramentis. Addo, esse tamen adhuc discrimen inter blasphemum, & atheum; ille enim admittit DEUM sub prædicato maximè proprio, & alia tantum negat e. g. justitiam: atheus autem illum ex professo negat.

183. Ob. 3. Multa peccata non sunt contra legem æternam DEI: ergo hæc regula non est universalis. antec. prob. comestio carnis die Veneris, omisio horarum canonicarum &c. sunt tantum contra legem Ecclesiasticam: ergo. Confirm. 1. Omnes actus nostri sunt æqualiter conformes, vel diffformes legi æternæ: ergo juxta nos æqualiter essent honesti, vel inhonesti: quod dici non potest. Confirm. 2. Voluntas Divina præsupponit sapientiam Divinam, vel dictamen rationis Divinæ: ergo ipsa non est prima regula. Resp. neg. antec. ad prob. iterum neg. antec.

Omnia, quæ sunt immediatè contra legem positivam DEI, Ecclesiæ, aut alterius superioris, legitimè obligantis, sunt etiam contra legem DEI æternam, quatenus lex ista naturalis necessariò vult, ut leges omnes legitimè latae observentur. Ad 1. confirm. om. antec. neg. consequ. aliquos enim actus lex magis, seu gravius prohibet, alios minùs, seu levius, e. g. minùs prohibet leve mendacium, magis homicidium. Pariter etiam quibusdam actibus bonis proponit majus præmium, quam aliis. Ad 2. confir. om. totum. An lex DEI stet in actu voluntatis, an verò in actu intellectus, præscindimus, sicut & S. Aug. præscindit loc. cit. n. 176. & tantum dicimus, legem DEI, latius dictam (quæ explicata est n. eod.) in quocunque stet, esse primam regulam.

184. Ob. 4. Juxta nos omnes actus honesti essent actus obedientiæ: hoc est falsum: ergo. Confirm. Non omnia, quæ DEUS vult, etiam nos possumus honestè velle: ergo ejus voluntas non potest esse universalis regula. Resp. neg. ma. Actus obedientiæ non est, qui tantum quomodocunque supponit præceptum, aut illud respicit, tanquam regulam, ad judicandum de honestate, vel inhonestate objecti: sed ille tantum est actus formalis obedientiæ, qui pro objecto formali habet ipsam honestatem implendi præceptum, seu habet ipsum præceptum pro motivo operandi, quod non habet actus e. g. charitatis, abstinentiæ &c. Ad confirm. conc. antec. dist. consequ. non potest esse regula universalis voluntas illa, qua ipse DEUS vult objectum, conc. consequ. qua vult, nos velle objectum. neg. consequ. Quando DEUS vult mori nostros parentes, non vult etiam, nos eam mortem velle: at quando vult omissionem peccati, vel actum virtutis, à nobis eliciendum, vult etiam, eum nos velle: & si huic voluntati nos conformemus, honestè agimus. Supponitur autem hic; quòd lex DEI sit actus voluntatis; aliàs argumentum non haberet vim.

185. Ob. 5. Actus DEI, antequam concipiantur conformes legi DEI, jam concipiuntur honesti: ergo etiam nostri. Confirm. Si DEUS mentiretur, non ageret contra voluntatem suam; quia vellet mentiri: & tamen ageret inhonestè: ergo. Resp. 1. om. antec. neg. consequ. Voluntas DEI est indefectibilis, nec indiget aliâ regulâ distinctâ: at nostra voluntas est indifferens ad honestum, & inhonestum. Resp. 2. dist. antec. actus DEI concipiuntur honesti, antequam concipiantur conformes legi strictè tali, tanquam à superiore lata, quem DEUS non habet. conc. antec. antequam concipiantur conformes legi late

latè tali, seu dictamini rationis æternæ. neg. antec. & conseq. hæc enim conformitas imbibitur in ipsa honestate. Ad confirm. neg. antec. Ex una Chimæra sequitur alia; DEUS enim tunc vellet contraria: vellet mentiri, ut ponitur: nollet etiam mentiri; quia necessarîo non vult, seu odit omne destructivum auctoritatis suæ supremæ, & infallibilitatis, adeoque destructivum sui ipsius, quale esset mendacium.

186. Dices 1. Saltem sequeretur ex nostra doctrina, omnes actus DEI esse æqualiter honestos, sive creet mundum, sive non creet: sive perfectiora, sive imperfectiora producat; sed hoc non videtur dicendum: ergo prob. min. sic DEUS æqualiter esset laudandus, & æquales ei gratiæ referendæ, sive magnum, sive parvum beneficium conferat: sive mittat Filium suum in mundum, sive non: hoc videtur paradoxum: ergo. Resp. non posse hîc esse quæstionem de actionibus DEI ad extra; nam creaturæ, etiam à solo DEO productæ, non habent honestatem formalem ex n. 157. nisi sint actus boni à creatura, gratiæ Divinæ cooperante, producti (hi autem possunt, ut in perfectione, ita etiam in honestate excedere, ratione objecti melioris, intensioris, tendentiæ &c.) sed debere esse quæstionem, de actibus DEI internis: unde in forma. conc. ma. neg. min. cum S. Thoma 1. p. q. 25. a. 6. ad 1. ubi docet, DEUM posse facere melius substantivè, hoc est, meliorem rem: non verò adverbialiter, hoc est, meliore modo, sive ex majore sapientia, & bonitate.

Ad prob. S. Thomas 2. 2. q. 91. a. 1. ad 1. videtur dicere, DEUM ob suam essentiam (eamdem autem videtur ratio de omnibus prædicationibus intrinsecis, realiter identificatis) non esse laudandum, eoquod superet omnem laudem: & juxta hanc doctrinam negandum esset suppositum. Si tamen alitudo non intelligatur per laudare, quàm DEI magnitudinem, & perfectionem, quamvis minus dignè, prædicare. Resp. conc. 1. & neg. 2. p. antec. Esset DEUS æquè laudandus; quia DEUS est in se æquè magnus, ac perfectus, sive aliquid faciat, sive nihil, sive misereatur nostri, sive non. Non tamen æqualiter sunt ei grates habendæ; quia gratitudo non respicit tantum perfectionem, sed beneficia DEI, ejusque per ista ostensam nobis benevolentiam, quæ utique major nobis ostensa est, dum Christus missus est, quàm, si non fuisset missus.

187. Dices 2. Ergo DEUS non habet libertatem, nisi ad duo æqualia bona; sive enim agat, sive non agat, sive contrarium agat, semper æqualiter benè agit: hæc autem electio non est laude digna: ergo. prob. min. Petrus, determinatus ad dandum mihi aureum, non est laudabilis propterea, quod mihi det aureum A. præ aureo B. omnino æquali: ergo. Resp. hanc objectionem intellectam, ut hîc debet intelligi, de actibus internis DEI, debere ab omnibus solvi, quamcunque hac in quæstione sententiam teneant. Unde pro omnibus neg. min. ad prob. conc. antec. neg. conseq. & paritatem. Ideo Petrus non est laudabilis; quia determinatio illius, ad liberaliter donandum aureum, non est ab ejus naturâ, sed aliunde: at verò determinatio DEI, ad formaliter optimum, est ab ipsissima ejus natura, omni laude dignissima. Addo, a-

ctum Divinum internum non debere esse materiam suasionis in sensu Aristotelis, in quo talis materia debet semper esse melior, quàm opposita; DEUS enim melioris actus interni capax non est.

ARTICULUS III.

An sit possibilis Actus Moralis indifferens.

188. **N**on quæritur hîc, an sint possibilis actus indifferentes, hoc est, nec boni, nec mali, ob defectum libertatis, vel advertentiæ ad regulam honestatis; nam imprimis hi actus non sunt morales ex num. 174. dein, tales plurimos dari, non est dubium; quis enim semper, dum cutem fricat, aut spiritum ejicit, caput movet &c. cogitat, an honestum sit? Neque quæstio est, an dentur actus indifferentes ad meritum supernaturale, & peccatum; nam opera naturalia infidelium honesta e. g. actus fidelitatis in pactis, misericordiæ, continentiæ, non sunt meritorii in ordine superno: imò nec opera naturalia fidelium, ut nemo dubitat.

At neque sunt peccata; ut patet ex damnatis Baji propositionibus, ex quibus 25. sic habet: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia: & 35. Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Similiter Alexander VIII. damnavit hanc 7. *Omnis humana actio deliberata, est DEI dilectio, vel mundi: si DEI, charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.* Igitur hîc quæritur, an sit possibilis actus moralis, in specie, vel individuo, qui non sit malus, nec tamen respiciat motivum honestatis, etiam tantum naturalis.

189. Dico 1. Possibilis est actus indifferens in specie. ita S. Thom. 1. 2. q. 92. a. 2. in corp. ajens. *Quidam actus sunt boni ex genere, qui sunt actus virtutis... quidam verò sunt actus mali ex genere, sicut actus vitiosi... quidam verò ex genere suo sunt actus indifferentes: & respectu horum lex habet permittere.* Licet autem addat, posse etiam indifferentes dici actus parum bonos, vel parum malos, tamen per ipsam particulam etiam significat, dari alios purè indifferentes. Per indifferentes autem ex genere intelligit indifferentes in specie; quia non intelligit genus summum, sed subalternum, quod coincidit sapissimè cum specie moraliter sumpta. Consentunt communissimè Theologi. Prob. concl. Esse actum indifferenter in specie, nihil aliud significat, quàm actum respicere objectum, ex se, & seclusis circumstantiis indifferens: sed tales actus sunt possibiles, imò dantur multi: ergo. prob. mi. tales actus sunt, ambulare, stare, levare festucam, abigere muscas, scribere, legere &c. Studiosè autem hîc attuli in exemplum meros actus externos; nam loquendo de actibus internis voluntatis, isti non possunt, esse indifferentes in specie, nisi etiam possint, esse indifferentes in individuo; cum enim hi debeant semper respicere

intrinsicè aliquod objectum formale, & non possint ferri tantum in objectum materiale, nisi hoc simul sit objectum formale, debent, vel respicere motivum alicujus honestatis, & esse boni, vel illud non respicere, & sic juxta auctores, non admittentes actum indifferentem in individuo, esse mali, ut magis patebit ex dicendis.

190. Dico 2. Possibilis est, saltem per accidens, actus indifferens in individuo. Ita omnes, qui admittunt talem actum per se, & præter hos alii plures. Prob. Qui bona fide amplectitur, ut veram, sententiam, quæ asserit, possibilem esse per se actum indifferentem in individuo, & juxta illam operatur, utique elicit actum indifferentem; quia à malo ipsum excusat bona fides: bonitate autem eum privat negatio motivi honesti: ergo saltem per accidens, seu ratione illius sententiæ, bona fide creditur ut vera, est talis actus possibilis.

191. Dico 3. Probabilis est etiam per se possibilis est actus indifferens in individuo. Ita Scotus cum tota Schola subtili. S. Bonaventura in 2. dist. 41. a. 1. q. 3. Alensis, Almayn. Angest. Gabriel. Nicol. de Obellis, Herrera, Palacios, Gaspar Hurtadus, Joan. Sanchez, Oviedo loc. cit. num. 189. Valquez in 1. 2. disp. 52. c. 2. Arriaga de act. hum. disp. 21. sect. 4. subf. 2. Averfa, Caspensis, Morandus apud Maftrium in 2. dist. disp. 5. q. 6. n. 299. Viva curs. Theol. p. 2. disp. 7. q. 13. n. 2. & hoc teste communior recentiorum, ut adeo adversarii, quamvis magnam autoritatem pro se etiam habeant, tamen eam solâ nos minimè opprimant. Omitto Angelicum adversarii favere 1. 2. q. 18. a. 9. quia disputari posset, quid S. Doctor intelligat, per ordinationem ad debitum finem: an non tantum ordinationem ad finem aliquem, convenientem rationi permittenti &c. adeo, ut velit, etiam actum, quem nos vocamus indifferentem, aliquo modo dicendum bonum: sed nolim contra communem obniti. Ignoscet S. D. facile, si hac vice amicissimum ei S. Bonaventuram sequamur.

192. Prob. 1. concl. Obligatio intendendi, in omni proflus actu deliberato, semper positivè aliquam honestatem, est valde gravis: & insuper est contra satis communem persuasionem fidelium: certè à plurimis ignoratur: neque etiam ex ullo capite potest probari: ergo non debet admitti. conseq. non solet negari. antec. quod tria habet membra, probatur per singula: & imprimis tertium membrum probabitur solutione objectionum: quoad primum probatur sic. Licet hæc obligatio non sit gravis in eo sensu, quasi obligaret sub gravi peccato, tamen est gravis: quia sapissime recurrit, & nisi observaretur, committerentur plurima peccata venialia, quæ non sunt parvum malum, & meritò magni aestimantur, præsertim à magis piis. Sanè homini, purgatorium timent, non foret adeo facile, nullam recreationem intendere propter se ipsam: nullam ambulationem, aut musicam instituere propter delectationem: nihil legere, aut videre propter delectationem sciendi: nunquam caput, aut cutem, deliberatè fricare purè propter abigendum pruritus &c.

Prob. jam quoad secundum membrum. Ho-

mines, etiam pii, communiter ista faciunt, absque ulla intentione, per quam ea ad alium aliorum honestum finem ordinant: nec tamen in his peccare se credunt: nemo etiam facile eos peccati condemnat, quamvis utique perfectius agerent, altiori ex fine ea faciendo. Rursus ista obligatio, quæ tamen esset juris naturalis, & omnes homines attingeret, à paucissimis scitur. Sanè Arriaga de se ipso fatetur, se, donec hanc quæstionem agitari audierit, de hac obligatione nihil cogitasse. Equidem negari non potest, plures obligationes ignorari ab indoctis: sed ista etiam ignoratur, certè non agnoscitur, à doctis, & piis: dein etiam obligatio, solis indoctis non cognita, non admittitur, nisi sufficienter probetur: atqui hæc non ita probatur, ut patebit ex solutione objectionum.

193. Probatur conclusio 2. auctoritate SS. PP. S. Hieron. ep. 89. c. 5. agens de ceremoniis, aut sacramentis antiquæ legis, sic ait: *Neque enim indifferentia sunt inter bonum, & malum, sicut Philosophi disputant: Bonum est continentia, malum est luxuria, inter utrumque indifferens ambulare, egerere alvifercora, capitis naribus purgamenta projicere, sputis rhevmata jacere: hoc nec bonum, nec malum est: sive enim feceris, sive non feceris, nec justitiam habebis, nec injustitiam.* Ubi observa, eum dicere: *sive feceris, sive non feceris:* adeoque agere de actu in individuo; nam in specie actum nunquam feceris.

Nec dicas, S. Doctorem tantum velle dicere, ista opera non esse bona supernaturaliter; nam loquitur de bonitate, juxta acceptionem Philosophorum, qui non egerunt de supernaturali. Quod autem dicat: *Nec justitiam habebis, nec injustitiam* (per quam justitiam videtur à Patribus intelligi communiter supernaturalis) tantum probat, eum etiam dicere, quod talia opera non habeant meritum supernum, quod utique principaliter ibi intendebat: sed non probat, eum non intellexisse bonum, secundum acceptionem bonitatis in sensu Philosophorum; aliàs, quid eos citaret? videatur Vasquez in 1. 2. disp. 52. c. 3. ubi ait, S. Hieronymum manifestè sententiam S. Bonaventuræ, id est, nostram probare.

Rursus S. Gregor. Nazianz. oratione 3. quæ est contra Julianum p. Ad hæc quomodo. 94. sic ait: *Quemadmodum enim, quisquis supplicio haud dignus est, non idem statim laudem, & predicationem meretur, eodem modo nec, quisquis laudem, & predicatione dignus non est, idem confestim penam quoque commeretur: atqui laudem, & predicatione etiam dignus est, qui naturaliter tantum honesta facit: ergo. Hinc apud Vasquez. loco modo citato interpres Nazianzeni Elias ait in hunc locum: *Nota, medium quandam statum à magno hoc viro excipi, & admitti.**

Huc spectat etiam illud S. Gregorii Papæ homil. 27. in Evangel. *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis, & carnis: quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt.* Si dicas, naturaliter esse honestum diligere consanguineos Resp. id non esse dubium: sed unde probas, quod S. Gregorii verba debeant restringi ad eos tantum, qui diligunt consanguineos ex motivo honestatis illius, seu quia honestum est? de quo sanè plures non videntur cogitare. Accedit, quod S. Pontifex dicat, eos

eos amare per affectum carnis, & infra addat, eos amorem suum carnaliter impendere, quæ sane non videntur, significare positivum amorem honestatis. Huc spectat etiam S. Bonaventura cit. n. 191. qui sententiam nostram icholasticè, & fuse probat.

194. Accedit S. Augustinus, cujus tamen autoritate potissimum videtur nisi contraria sententia. Hic *epist. 19. c. 2.* quæ est responsio ad epistolam S. Hieronymi, citatam n. præced. sic habet: *Sed cavendum est videlicet in hac disputatione, ne, sicut Philosophi, quadam facta hominum media dicamus, inter recte factum, & peccatum, quæ neque in recte factis, neque in peccatis, namerentur: & urgeamur eo, quod, observare legis ceremonias, non potest esse indifferens, sed, aut bonum, aut malum: quæ verba, dum adversarii pro te citant, non videntur attendisse, quod ea non sint S. Augustini affirmantis, sed tibi objicientis; nam hæc ferè verba S. Hieronymus, ut patet ex n. 193. ei objecerat.*

S. Augustinus autem approbat illud dictum Philosophorum; nam ait: *Ego verò Apostolis non tam exemplum Philosophorum timeo, quando & illi in sua disputatione veri aliquid dicunt: & post pauca: Philosophi non propterea vani sunt; quia omnia falsa dicunt: sed quia, & falsis plerisque confidunt, & ubi vera invenitur accere, à Christi gratia, qui est ipsa veritas, alieni sunt.* Tandem ibi S. Doctor dicit, observationem legalium ceremoniarum, aliquo tempore post Christi mortem, fuisse indifferentem, nec bonam, nec malam.

Verum quidem est, quod eas ceremonias non fuisse amplius bonas, S. Augustinus probet ex eo, quod homines non iustificarent: per quod quidem ab eis tantum excludit bonitatem supernaturalem, quod primum est S. Patris intentum: sed tamen per istud etiam ipsi non tribuit bonitatem, vel honestatem positivam naturalem, sed potius etiam hanc excludit, propterea; quia (sicut n. 193. observatum est circa textum S. Hieronymi) etiam S. Augustinus loquitur de indifferentia, in sensu Philosophorum. Ex quibus videtur, hoc saltem evinci, nostram sententiam, non esse ita destitutam auctoritate Patrum, & oppositam ita eadem suffulcam, ut propterea illa absque alia ratione deferri, ista verò adstrui debeat. Quod adhuc magis patebit, quando ad Patres, ab adversariis adductos, respondimus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

195. **O**B. 1. S. Augustinus *l. 2. de peccat. merit. & remiss. c. 18.* sic habet: *Nam, si nobis libera quædam voluntas ex DEO est, quæ adhuc potest esse, vel bona, vel mala: bona verò voluntas ex nobis est, melius est id, quod à nobis, quam, quod ab illo est: quod si absurdissime dicitur, oportet, fateantur, etiam bonam voluntatem nos divinitus adipisci: quanquam voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit; aut enim iustitiam diligimus, & bona est, & si ma-*

gis diligimus, magis bona, si minus, minus bona est: aut, si omnino non diligimus, non bona est. Quis verò dubitet dicere, voluntatem, nullo modo iustitiam diligentem, non modò esse malam, sed etiam pessimam voluntatem? Hic est integer textus S. Doctoris, ex quo adversarii maxime nos impugnant illis verbis, quibus dicitur, voluntatem non posse esse in medio, sed vel esse bonam, vel malam.

Resp. cum Arriaga, & Ovideo loco supra citato, S. Augustinum non loqui de actu voluntatis, sed de potentia. Non quidem nego, S. Doctorem sæpe alibi, per bonam, vel malam voluntatem, intelligere actum voluntatis bonum, vel malum. At hic intelligit ipsam potentiam, quæ per actum bonum, aut malum, etiam ipsa denominatur bona, vel mala; nam loquitur S. Doctor de illa voluntate, quæ est libera, ita, ut possit esse bona, vel mala: item, quæ potest esse magis, vel minus bona, quod non convenit actui, sed potentie liberæ: insuper ait, voluntatem, si omnino non diligit iustitiam, esse pessimam: non autem est pessimus quisque actus, qui tantum non diligit iustitiam: sed talis est sola potentia, si scilicet nunquam diligit iustitiam. Hæc potentia potest esse mala ex nobis, si eliciamus actum malum: bona verò est ex DEO, si auxilio gratiæ præventi eliciamus actum bonum: de qua re maxime ibi S. Augustinus agit.

Quare ulterius rectè docet Arriaga, S. Doctorem ibi loqui, quasi de statu habituali potentie volitive, seu animæ, aut hominis, quasi diceret: voluntas, id est, potentia, quæ diligit bonum, bona est: si sæpius & majus bonum diligit, melior est: si nunquam omnino bonum diligit, pessima est; nam est impossibile, ut non occurrat sæpius honestum, quod necessario amet, aut, si hoc non amet, necessario amet gravissima mala, illis objectis honestis contraria, vel certè ea culpabiliter permittat. Quare, in forma, concesso textu, neg. conseq. seu ejus suppositum; sive nego, S. Augustinum ibi agere de actu voluntatis.

196. Afferi hic etiam solet textus S. Augustini *ex l. 2. de sermone Domini in monte c. 22.* quasi ibi diceret S. Doctor, non esse satis ad rectitudinem actionis, si fiat ad necessitatem vitæ sublevandam. Sed imprimis etiam adversarii non negant, actum quemlibet saltem naturaliter honestum esse, si necessitas vitæ eum exigit; quia honestum est, necessitatibus vitæ providere. Dein, quidquid de hoc sit, S. Aug. eo loco tantum dicit, hanc non esse intentionem charitatis proximi, ut quis alteri beneficiat, idè, ut vicissim sibi beneficiat, neque sic quemque velle sibi aliquid commodi temporalis fieri. verbo: tantum dicit, talem actum non esse meritum. Solet etiam opponi aliud S. Augustini dictum *ex l. 4. contra Julianum c. 3.* sed toto illo longissimo capite, S. Doctor tantum intendit probare, virtutes ethnicorum non fuisse veras virtutes, etiam si e.g. castitatem, temperantiam, aut fidelitatem naturalem servaverint: quarum virtutum actiones, cum sint naturaliter honestæ, (quamvis non sint f. etæ, propter quod ultimato fieri debuissent, scilicet propter amorem veræ iustitiæ, aut virtutis, de qua ibi S. Augustino est sermo)

mo) etiam juxta adversarios non possunt esse peccata; aliis illi infideles in omni opere necessario peccassent: quæ est propositio 8. inter 31. ab Alexandro VIII. damnatas: unde hi textus non faciunt ad rem.

197. Verum est, quosdam, Baio additos, voluisse ex iis textibus inferre, infideles, etiam in omnibus illis actionibus honestis, peccare; eoque S. Doctor dicat: *Quidquid autem boni fit ab homine, non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto sine peccatum est*: sed, si attentè legatur totus contextus, apparebit, S. Doctorem quidem velle dicere, ethnicorum virtutes frequentissimè apparentes esse, & malo sine e. g. superbiâ, avaritiâ, vel alio vitio corruptas: at hoc non universaliter, multò minùs firmiter asserit, sed tantum firmiter docet, non esse veras virtutes, hoc est, ad gloriam caelestem ducentes.

Docet enim S. Antistes eodem cap. non adeò longè ab initio, eas ipsas ethnicorum virtutes, si scilicet non sint vitiatæ, Divino muneri esse adscribendas, dum Julianum alloquens ait: *Quantò, inquam, satius hæc ipsa in eis dona DEI esse fatereris?* Rursus sub finem capituli ostendit iterum, se, dum opera infidelium bona esse negat, tantum ab iis excludere bonitatem, conducentem ad finem supernaturalem; sicut enim ait: *Scito, nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quæ datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum DEI donum, regnumque perducì.* Ac tandem transmittit, ea opera in alio sensu posse bona dici, dum addit: *Omnia proinde cetera, quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, videantur opera bona &c.* Ex quo patet, textus, ex eo capite allatos, ad quæstionem nostram non facere. S. Augustino consentire censendi sunt ejus discipuli SS. Prosper, atque Fulgentius, quorum textus, quia ab adversariis non afferuntur, etiam expressius exponi non debent.

198. Ob. 2. S. Bernard. *serm. 36. in Cantica* ait: *Sunt namque, qui scire volunt eo sine tantum, ut sciant: & turpis curiositas est. Et sunt, qui scire volunt, ut sciatur ipsi: & turpis vanitas est. . . . Et sunt item, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi causâ, pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæstus est. Sed sunt quoque, qui scire volunt, ut edificent: & charitas est. Et item, qui scire volunt, ut edificentur: & prudentia est.* Ergo non licet appetere delectabilitatem scientiæ propter seipsam: ergo non datur ullus actus indifferens in individuo; quia, si aliquis daretur, certè talis esset appetitus scientiæ.

Resp. quærendo, an ergo adversarii velint, obligari homines ad faciendam omnia ex motivo charitatis, vel alio supernaturali? Hoc sanè esset difficillimum; nec potest hæc obligatio ulla ratione probari: certè S. Thomas nullibi eam indicat, & 2. 2. q. 141. a. 6. tantum requirit, ut intendatur sublevatio decens necessitatis naturæ, ut exponit Suarez, rationalis qua talis: & S. August. 1. de decem chordis c. 11. tantum petit, ut quis matrimonio non utatur, nisi saltem liberorum procreandorum causâ, seu ob proles gene-

rationem, qui finis est purè naturalis. Idem docent alii SS. Patres, Gregorius, Anselmus, & Theologi communiter, quos vide apud Cardenam in *crisi Theol. dissert. 7. c. 2. a. 2. n. 18. & seq.* Si autem hæc actio honestatur intentione finis purè naturaliter honesti, etiam aliæ honestabuntur. Jam verò, si adversarii non volunt homines obligari ad semper agendum ex motivo supernaturali, dicant, an non naturaliter honestus sit moderatus appetitus honorum, vel etiam pecuniarum? an non etiam naturaliter honestum sit, appetere moderatè scientiam, hoc est, perfectionem naturalem intellectûs? hoc certè vix videtur negabile, si talis appetitus, ex se proprius creaturæ rationali, non aliunde vitietur: ergo debent ipsimet respondere ad hunc textum mellisui Doctoris.

199. Resp. ergo pro nobis, & ipsis, S. Patrem non loqui de quocunque appetitu moderato scientiæ, sed de immoderato, cui paulò ante applicat illud Apostoli ad Rom. 12. v. 3. *Non plus sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem*: & post objectum textum dicit, ut cibum nimium, ita multam scientiam, ingestam stomacho animæ, & non digestam, nocere. Potest etiam dici, prout alius quidam respondet, terminum illum turpis non idem significare, ac peccatum, sed idem, ac imperfectum: quasi diceretur, imperfectum esse, si quis scientiam non ordinat ad finem aliorem: quæ responsio etiam probabilis sit ex eo, quòd S. Bernardus alloquitur suos religiosos, quos non volebat, motivis hinc naturalibus inhaerere, sed ad perfectionem magnam assurgere.

200. Ob. 3. Innocentius XI. damnavit has duas propositiones: scilicet 8. *Comedere, & bibere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obstitit valetudini; quia licet potest appetitus naturalis suis actibus frui.* & 9. *Opus conjugii, ob solam voluptatem exercitum, omnino penitus caret culpa, ac defectu veniali*: atqui, si esset possibilis actus indifferens in individuo, non essent ista peccata, adeoque licita: ergo, prob. min. non potest ulla ostendi ratio, cur non sint licita, nisi, quia non potest intendi delectatio propter se, sed debet intendi aliqua honestas: atqui hæc non deberet intendi, supposita possibilitate actûs indifferens: ergo. Confirm. Si possibilis est actus indifferens in individuo, tunc appetitus naturalis potest licitè frui suis actibus: hoc non potest admitti ex propositione octava damnata: ergo.

201. Resp. neg. min. ad prob. neg. præsertim quoad secundam partem. Ad confirm. dist. ma. potest omnis appetitus naturalis suis actibus frui. neg. ma. aliquis. om. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Circa has duas propositiones meretur legi *Viva in p. 2. trutinæ Theologicæ*, ubi tandem concludit, ex damnatione illarum thesium nullatenus concuti nostram sententiam. Aliud enim est, comedere moderatè ad sufficientiam, aliud, ad satietatem; est enim nimium, si eousque quis comedat, & bibat, donec nullum ampliùs sentiat appetitum, etiam non obstitit valetudini, cui sæpe non obest comedere usque ad nauseam: & tamen aliqui Doctores docuerunt, etiam istud esse licitum, & quidem ex eo principio, quòd appetitus naturalis licitè suis

suis actibus fruatur: quod principium, si in sensu particulari tantum intelligatur de aliquo appetitu, nihil probat pro comestione, ut patet: si autem sumatur universaliter, est omnino falsum; nam alias etiam ebrietas, & libido erit licita.

Et sunt authores, qui innuunt, hanc propositionem esse damnatam propter hanc ipsam causam; ita, ut propositio hæc, tanquam causalis; & non propter primam partem, damnata sit. Et sanè hæc propositio: *Christus est in Eucharistia*; quia est ubique: est hæretica, non propter primam partem, quæ est de fide: sed propter adiectam causam, adeoque tanquam causalis: sic etiam posset fortè dici, quamvis liceat comedere, & bibere, ad satietatem, tamen propositionem dictam, rectè esse damnatam, tanquam causalem, seu propter causam universaliter adiectam; cum universaliter falsissimum sit, posse quolibet appetitum naturalem suis actibus, non tantum uti, sed frui; nam hæc ratio universaliter sumpta, ut modò dictum, licitam redderet ebrietatem, fornicationem &c.

202. Sed, si etiam concedatur, juxta communem Theologorum, ut ait Viva p. 2. *trutin. Theol. in prop. 8. § 9. Innoc. XI. in 6.* non esse licitum, moderatè etiam bibere, vel comedere, ob solam voluptatem, & non posse hunc appetitum suis actibus frui, hoc est, eos habere pro fine, sed tantum uti, hoc est, habere pro medio, & ordinare ulterius ad sustentationem corporis &c. non sequitur impossibilitas actus indifferens in individuo; nam, quamvis voluptas comedendi (& consequenter multò magis voluptas actus conjugalis) non sit intendibilis propter se sine peccato, potest tamen esse intendibilis alia moderata voluptas: item, quamvis dicatur homo, utpote rationalis, teneri ulterius ordinare voluptatem, quæ est ipsi communis cum belluis, tamen non sequitur, quòd teneatur sub peccato, ulterius ordinare etiam alias voluptates, sibi proprias, e.g. audire musicam, olfacere florem, aspicere, vel lustrare bibliothecam, aut tubo optico uti ad videnda longinqua, ludo non malo moderatè ludere &c.

203. Ratio ulterior esse potest; quia hujusmodi voluptates ad hoc ipsum à natura institutæ sunt, ut animus humanus relaxetur: at non ita voluptas ciborum, aut venereorum; quia prima ideo addita est cibo, & potui, ut homo facilis iis uteretur, ad sustentandum proprium individuum: altera verò à natura addita est, ut homo subiret onera matrimonii, quæ sunt valde gravia, & sic propagaretur, vel conservaretur species humana. Accedit, quòd in his duabus delectationibus valde difficile sit, modum tenere, juxta illud D. Augustini l. 4. *contra Julian. c. 14. paulò post medium. Nescit cupiditas, ubi finitur necessitas*: & idcirco videatur, debuisse naturam prohibere, ne propter se ipsas intendantur.

Quare, qui his voluptatibus fruatur propter se ipsas, & non tantum vivit, in ordine ad fines, à natura intentos, invertit ordinem naturæ, & peccat. Adde, quòd actui conjugali conjuncta sit voluptas immodica (alias enim gravissima matrimonii onera nemo subiret) & quæ à Divinis, quin & à cogitationibus sapientibus, ut observat S. August. *loc. modò cit.* prorsus ab-

R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

strahit: adeoque hoc ipso, non propter se, sed propter aliud, adhibenda est: sicut scilicet medicina, præsertim, si ista aliquando stet in usu aliqujus rei, per se immodico, non adhibenda est propter se, sed propter sanitatem. Videri etiam potest S. Augustinus *cit. capite 14. l. 4. contra Julianum*.

204. Ob. 4. Juxta nos, vel non datur verbum otiosum, vel non omne verbum otiosum est malum: utrumque est falsum, & contra illud Christi. *Matth. 12. v. 36. Dico autem vobis; quoniam omne verbum otiosum; quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii: ubi supponitur dari, & simul in judicio puniri, adeoque malum esse, verbum otiosum: ergo. prob. ma. omne verbum diceretur saltem ob aliquam delectationem: ergo nullum esset malum, sed omne saltem indifferens: ergo. Confirm. S. Gregorius homil. 6. in Evangel. sub finem ait: Otiosum quippe verbum est, quod, aut utilitate rectitudinis, aut ratione justæ necessitatis, caret. & l. 7. moral. c. 17. ait: Otiosum quippe verbum est, quod, aut ratione justæ necessitatis, aut intentione pie utilitatis, caret: atqui istis carent verba, quæ juxta nos essent indifferencia: ergo sunt otiosa, adeoque mala.*

205. Resp. neg. ma. ad prob. om. antec. neg. conseq. Dixi om. antec. quia Euthymius, & Theophylactus, à quibus non longè abesse videtur S. Chrysostomus, apud Cornelium à Lapide in hunc locum *Matthæi*, per verbum otiosum intelligunt calumniatorium, & falsum: & suspicatur Maldonatus, id ex hebræo potuisse inferri. Attamen, quia communissimè alii, etiam S. Hieron. in exponendis Scripturis Doctor maximus, verbum tantum otiosum intelligunt; nold de antecedente contendere: sed nego conseq. Etiam si aliqua delectatio possit aliquando intendi sine peccato, non potest semper; nec enim e.g. dum seria aguntur, aut agi debent, statim licet, quælibet ad rem non facientia, aut ludicra otiosè miscere; hinc S. Chrysost. homil. 43. in *Matthæi c. 12. v. 36.* ait: Otiosum est verbum, quod rei propositæ non convenit, nihilque confert utilitatis, scilicet rei, de qua tunc agitur.

Neque etiam licet delectationibus hisce, e.g. confabulationi ludicræ, nimis diu inharere, & qui hoc faciunt, otiosi sunt, non minùs, ac illi, qui ludis, alias etiam non malis, tempus nimium absument. Hinc S. Gregorius *loc. cit. n. 204.* (ut patebit legenti) videtur planè verbum otiosum, & multiloquium, pro eodem accipere: Igitur, quando S. Hieron. in c. 12. *Matth. v. 36.* ait, verbum otiosum esse, quod sine utilitate, & loquentis dicitur, & audientis (cui definitioni quoad substantiam assentiuntur alii SS. PP. atque Doctores) intelligendus est de eo, quod dicitur sine utilitate, etiam ad delectationem, hic & nunc, non inconvenientem, aut nimiam. Nec dicas, tale verbum fore imprudens; nam imprudentia est macula transcendentalis omnis peccati, & nihil potest esse peccatum, & simul prudens.

206. Ad confirm. Imprimis quæro, quomodo adversarii explicent illud *intentione pie utilitatis*? an utilitatem supernaturaliter piam, an saltem naturaliter, hoc est, piam erga parentes, consanguineos, vel patriam intelligi volunt? certe hoc dicere nequeunt. Igitur tantum de-

N

bet

bet illud *Pia* sumi negativè, hoc est, non im-
pia: & sic etiam possumus admittere totam il-
lam definitionem; nam verbum indifferens, si
non necessitatem, certè habet utilitatem rectam,
sive est utile ad delectationem non irrectam, &
non impiam: item aliquando est necessarium ad
avertendam sensibilem molestiam, e. g. pruri-
tum narium, ut, si ex hac causa alteri quis dicat:
Da mihi tabacum; vel si alius dicat: *Frigeo valde*,
cupio excitari ignem: quin cogitet, quod hone-
stum sit, ordinare depulsionem frigoris ad con-
servandam honestè sanitatem.

Quando autem S. Basilus apud Cornelium
vocat verbum otiosum, quod ad propositum in
domino usum, hoc est, ad edificationem fidei non
facit, etiam ab adversariis mitius explicandus
est; cum aliàs omne verbum, ad finem natu-
ralem tantum directum, foret otiosum: nec vi-
detur hic posse responderi, quod supra n. 199.
in simili diximus, terminum otiosum sumi tan-
tum pro imperfecto; cum S. Basilus addat: *Tale
enim contristat Spiritum S.* Quare S. Pater non
strictè intelligendus est, sed latius, scilicet de ver-
bis illis, tunc prolatis, quando verba deberent
proferri ad finem supernaturalem, & sic tempus
otiosè consumitur.

Verbo: otium est malus usus temporis, &
otiosum id, quo malè consumitur tempus: un-
de verbum otiosum est, quod, vel non suo tem-
pore dicitur, vel nimium tempus illi impendit-
ur. Quòd autem ex hoc sequatur, omnem
actum peccaminosum, etiam furtum e. g. dicen-
dum esse otiosum, nil est absurdum; quia etiam fu-
rando malè tempus consumitur: sed ob mayo-
rem malitiam illius actus, contra septimum præ-
ceptum, non attenditur ad minorem malitiam
otiositatis, & à maiore culpa otiositas quasi ab-
sorbetur. Sic certò sunt otiosi, qui rota die po-
tant, vel ludunt: at, quia ebrietas est gravior
malitia, de illa minore non cogitatur. Quòd
autem in quibusdam peccatis sit magnus la-
bor, e. g. in furando, non obest otiositati; nam pti-
eri, dum usque ad copiosum sudorem circumcur-
runt, tamen sunt otiosi. Plura de verbo otio-
so, qui cupit, consulat Oviedo, & Arriagam
citatos num. 191.

207. Ob. 5. Omnis homo, moraliter agens,
debet intendere finem aliquem negativè ul-
timum honestum: ergo non est possibilis actus
indifferens in individuo. prob. antec. tria sunt
bona, honestum, utile, & delectabile: atqui
bonum utile non est finis, sed tantum medium,
debètque ulterius ordinari, nec potest in eo vo-
luntas quiescere: bonum delectabile non potest
intendi: ergo debet semper intendi honestum.
prob. 2. p. mi. Homo in actionibus morali-
bus debet agere supra modum agendi bruto-
rum: ergo non debet intendere bonum delecta-
bile; nam hoc etiam intendunt bruta. Resp.
neg. ant. ad prob. in primis minor quoad pri-
mam partem non est certa; quia videtur sanè
posse aliquis hic, & nunc, quiescere in acqui-
sitione pecuniarum, vel alterius rei utilis, quæ ta-
lis, non quæ talis. Certè sic sæpe videtur in
lucro quiescere artifex, vel operarius.

Sed omiſſa prima parte minoris neg. se-
cundam. ad prob. neg. conſeq. nam, quamvis
bruta cum homine conveniant in appetitu boni

delectabilis, in genere sumpti, non conveniunt
in appetitu boni delectabilis in specie sumpti: &
plures sunt delectationes, quarum bruta non
sunt capacia, quales assignavimus num. 202. pos-
sentque addi plures e. g. legere, scribere, spe-
ctare comedias, equo, vel curru vehi, amicis
confabulari. Adde, quòd etiam in modo ap-
petendi has delectationes, homo in actionibus
indifferentibus, se longè aliter habeat, quam
bruta; quia homo agit liberè, item suas actio-
nes metitur regulà rationis, & discuit, an non
sint prohibita &c. Fateor tamen, Angelicum
1. 2. q. 2. a. 2. ad 2. item 2. 2. q. 141. a. 6. vi-
deri velle, quòd delectabilia, non propter se,
sed propter aliquam necessitatem, debeant in-
tendi; quia, ut docet, operatio non est ordina-
ta, ut quis delectetur, sed potius delectatio est
ordinata ad hoc, ut quis ad operandum indu-
catur. Sed, quid ad auctoritatem S. Doctoris
in hac quaestione dicendum, vide num. 191.

208. Ob. 6. Quicumque juxta nos elicit
actum indifferentem, hoc ipso eum elicit, quia
licet: sed eo ipso jam agit honestè: ergo num-
quam indifferenter. prob. mi. elicere actum,
vel amplecti objectum; quia licet, est confor-
mare se legi permittenti: sed hoc est agere
honestè: ergo. Confir. 1. Talis est ita disposi-
tus, ut non ageret, si non liceret: sed hoc est
honestum; quia est revereri legem prohiben-
tem, & se illi submittere: ergo. Confir. 2.
Agere, quia licet, est habere licentiam pro mo-
tivo: hoc autem motivum, nec est utile, nec ju-
cundum: ergo est honestum.

Hi adversarii in extremum oppositum de-
clinant, & cum priores velint, omnem actum juxta
nos indifferentem esse malum, isti volunt, omnem
esse honestum. In forma Resp. 1. neg. ma. non enim
omnis taliter operans necessariò habet licentiam
pro motivo, sed sæpe eam habet pro puro ter-
mino, nec tam agit, quia licet, quam, cum licet.
sicut servus, jussus dare eleemosynam ho-
ræ octavæ, dat illam; quia ea hora sonuit, ha-
bendo sonum, non pro motivo, sed pro puro
termino; nam, sicut iste movetur ab imperio
domini, ita alter à delectatione objecti. Resp.
2. om. ma. neg. mi. ad prob. neg. mi. est enim
tantum agere indifferenter; quia lex Divina
permittit etiam amplecti objecta indifferentia.

209. Ad 1. confirm. Resp. 1. neg. ma. uni-
versaliter sumptam; nam sicut attritus, & odio
habens peccatum ex metu gehennæ, non est ita
dispositus, ut peccaret, si gehenna non esset,
ita agens; quia licet, non semper est positivè ita
dispositus, ut non ageret, si non liceret, sed ab
hoc præscindit. Sic milites, quando audiunt,
licitum esse aliquid rapere, statim rapiunt; quin
etiam virtualiter cogitent, quid facerent, si non
liceret: nec consultum esset, eos hac de re in-
terrogare: & bonum est, eis nihil de illa sup-
positione incidere.

Resp. 2. dist. mi. hoc est honestum negativè,
seu non inhonestum conc. mi. est honestum
positivè. neg. min. & conſeq. Si hoc ad hone-
statem sufficeret, etiam non daretur actus in-
differens in specie, ut parebit expendenti. Deum
ad actum honestum requiritur, ut positivè hone-
statem aliquam amplectatur. Sed neque verum est,
quòd universaliter quivis semper reflexè am-
plectatur.

plectatur honestatem parendi legi permittenti; quia multi tantum nolunt inhonestatem violandi præceptum, tanquam objectum materiale: non autem reflexe volunt honestatem nolendi actum inhonestum, tanquam objectum formale: quin imò sapientissime tantum aliqua quasi habitualis notitia licentiæ præsupponitur: quis enim, dum sumit tabacum ex narium pruritu, semper reflexe cogitat de positiva honestate parendi legi permittenti? aut positivè dicit: Ego me ita submitto omni legi justæ, ut, si aliqua prohiberet tabacum, eum non sumerem: at quia nulla eum prohibet, sed universalis facultas est, & insuper honestum est, legi, vel superiori, talem facultatem concedenti, se conformare, me ipsi conformo, & tabacum fumo? Nemo certe de his cogitat.

Ad 2. confirm. neg. ma. & etiam mi. quia agere præcisè; quia licet, non est positivè honestum: dein hoc motivum se solo neminem potest movere; hinc facit cum altero motivo delectabili unum motivum delectabile. Si dicas, posse aliquem agere; quia licet, ad exercendam libertatem. Resp. hoc ipsum spectare ad delectationem. Sed neque etiam delectatio, præcisè ut commoda homini, hoc ipso est honesta; non enim honestas stat in eo, quod res sit utcumque bona homini, sed, quod sit decens naturam rationalem ut talem: quæ decencia, ut rectè ait Arriaga, non potest clariùs explicari, sed lumine naturæ agnoscitur.

210. Dices 1. DEUS præcipit, ut non agamus illicitè: ergo, qui non agit illicitè, conformatur se huic præcepto: ergo honestè agit. Resp. neg. 2. conseq. Cum hoc præceptum sit negativum, etiam ille se sufficienter conformatur, qui dormit, quin honestè agat. Si positivè quis amplecteretur honestatem nolendi actum prohibitum, honestè ageret; at hoc illud præceptum non exigit, nec quilibet, abstinens ab actu illicito, hoc facit.

Dices 2. Qui agit ex permissione Divina, amat permissionem Divinam: sed hoc est honestè agere: ergo, Resp. neg. ma. Sicut, qui vult aliquid facere; quia obligatur jure alterius, non eo ipso amat hoc jus, nec habet illud pro objecto formali quod, sed tantum pro objecto formali quo: ita nec semper amat licentiam, vel permissionem Divinam, qui agit, quando datur ea permissio: imò neque habet permissionem, vel licentiam, pro motivo ex num. 208. Sed etsi eam amaret per aliquem actum praviū, posset tamen subsequi actus indifferens, tantum tendens in objectum permissum.

Dices 3. Ergo, qui operatur; quia licet, præscindit ab eo, quid esset facturus, si non liceret: sed hoc ipsum est agere inhonestè: ergo, prob. mi. talis contemnit licentiam DEI, vel permissionem ejus: hoc est inhonestum: ergo. Resp. neg. mi. ad prob. neg. ma. Modò non sit positivè paratus agere, etiam si non daretur licentia, eam non contemnit, sed ipsam supponit: quamvis non velit actu suo se reflectere in inhonestatem agendi ex motivo licentiæ, seu permissionis. Sic, qui scit, quod actu charitatis possit mereri gloriam cœlestem, & supposita eâ scientiâ, elicit actum charitatis, qui non potest pro

motivo habere consecutionem gloriæ cœlestis tamen istam non contemnit.

211. Novam in hac materia questionem excitasse videtur Ulloa de actib. hum. disp. 1. c. 1. scilicet, an non actus, quem indifferentem vocamus, saltem sit imperfectio moralis positiva: in qua controversia auctor hic tenet affirmativam. Hac quidem assertione nihil conclusioni nostræ contrarium docet; solam quippe rationem peccati ab actu indifferente exclusimus: tamen operæ pretium est, etiam hujus doctrinæ mentionem hic aliquam facere. Itaque distinguitur ab Ulloa, & rectè, duplex imperfectio moralis, nempe negativa, & positiva.

Negativa est carentia, vel omisio majoris perfectionis, hic & nunc, absolute possibilis, & quidem libera (si enim libera non est omisio, imperfectio quidem physica esse poterit, at non moralis, seu imputabilis) e. g. quando quis amat DEUM, vel proximum, sed non adeo intensè, ac posset: vel, quando non elicit actum tam perfectum, ac posset, si toto conatu vellet cooperari gratiæ acceptæ: quamvis interim eliciat actum, omni ex parte positivè bonum. Positiva imperfectio moralis (juxta Ulloam, cui alii auctores, saltem quoad substantiam, consentiunt) est etiam carentia, vel omisio majoris perfectionis, ita tamen, ut omittatur liberè, contra consilium, hic, & nunc, à superiore propositum, & practicè observabile, hoc est, non moraliter ob difficultatem nimiam impossibile, e. g. si quis contra inspirationem Divinam, incitantem ad abstinendum ab aliquo actu indifferente, e. g. auditione musices, tamen eam audit, & eam mortificationem negligit; quia non tenetur, licet moraliter posset, mortificationem illam sustinere.

212. Talis actio, ut ibidem Ulloa, merito displicet DEO. 1. Quia est inordinatio, posthabere beneplacitum DEI suæ libertati, vel commodo. 2. Quia reprehenditur à Sanctis, ut sapientissime in eorum scriptis notatur, vel à vitæ eorundem scriptoribus refertur. 3. Quia etiam in civilibus merito displicet regi, vel magistratui, vel patri, si subditus, aut filius, non quidem præceptum, sed tamen consilium bonum, & practicè observabile, negligit. Quodd autem omnis actus, quem vocamus indifferentem, sit contra tale consilium, probatur ex Apostolo 1. Cor. 10. v. 31. Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam DEI (saltem latè sumendo, sive ad finem alicujus virtutis) facite. Rursum ad Colossens. 3. v. 17. Omne, quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini JESU Christi: ergo DEUS per Apostolum suadet, & consilio suo nos incitat, ad omnia ex virtutis motivo agenda.

213. Equidem non negaverim, sapientius actibus indifferentibus esse conjunctas tales imperfectiones: & sic transgressionem regularum in iis Ordinibus sacris, ubi non obligant sub peccato, saltem à talibus imperfectionibus excusari non possunt, etiam si ex nullo alio, quam præcisè ex capite difformitatis cum regulis, improbandæ essent: imò etiam alijs actibus indifferentibus frequenter tales imperfectiones junguntur, præsertim, quando, ut sæpe fit, consilium DEI, ad meliora, & quidem practicè possibilia,

sibilia, hortantis, valde clarè proponitur, & simul displicentia DEI ex omissione, vel positione actionis ejusdam, oritura, pari claritate, & cum aliquo conscientia remorsu, apparet; tunc enim planè non video, quomodo quis omnem justam reprehensionem effugere possit. Attamen, quòd nullus omnino actus in individuo dari possit, quin, vel honestus, vel positiva imperfectione morali (negativam enim facile concedo) infectus sit, necdum omnino persuasus sum.

214. Inprimis enim juxta hanc doctrinam, omnis actus moralis hominis Christiani, non directus ad finem supernaturalem, esset imperfectio moralis positiva, eoquòd non esset juxta consilium DEI, promulgatum per Apostolum, & adductum. n. 212. (nam omnia in gloriam DEI: omnia in nomine Domini Jesu Christi facere, non significat, tantum finem naturaliter honestum, seu virtutis naturalis, sed finem supernaturalem intendere; neque enim gentiles, naturaliter honesta agentes, dici possunt sua fecisse, in nomine Domini Jesu) hoc autem videtur difficile; quia incurrere positivam displicentiam DEI, & alia mala, ob tales imperfectiones positivas impendentia, non parvum est malum. Secundò. Non omnibus universaliter hominibus, moraliter agentibus, ita proposita sunt consilia DEI, sed solis fermè Christianis, adeoque hi fermè soli positivè imperfectè agerent, & non omnis universaliter cujuscunque hominis actus indifferens esset imperfectio positiva. Si velles repetere, saltem omnibus universaliter proponi consilium superioris alicujus, practicè observabile, id difficulter probares: & etiam ex mox sequentibus impugnari posses. itaque.

215. Tertio. Utrè ait Cardinalis de Lugo de incarnat. disp. 26. sec. 10. n. 131. potest homo etiam Christianus (de hoc enim Lugo juxta contextum loquitur) moraliter operari, quin advertat, actionem suam suaderi à DEO, vel non, sed tantum advertat, aliam esse meliorem: certè multi sæpe tam parùm videntur cogitare, aut scire, quòd omittendo actionem perfectiorem, etiam practicè possibilem, incurrant positivam displicentiam DEI, quàm parùm Arriaga (de quo n. 192.) ante ingressum Theologici studii cogitavit, se per actus non directos ad finem honestum peccare venialiter. Licet autem omittatur, quòd homines fortè implicitè, confusè, vel interpretativè, aliquo modo cognoscant, rem meliorem suaderi à DEO, tamen non videntur id ita clarè cognoscere, ut dici possint, nolle DEUM suadentem audire, & quidem dici possint in sensu aliquo tam proprio, ut propterea positivam DEI displicentiam incurrant: sed videntur id tantum ita confusè cognoscere, ut dici possint, nolle melius agere; quia ipsis difficile, & ingratum accidit: atque adeò quidem negativè, non tamen positivè imperfectè agere.

Quartò. Saltem potest contingere, ut advertentia ad indifferentiam sui actus, & positivam honestatem, vel bonitatem alterius actus, vel omissionis, sit tantum semiplenè deliberata, quæ tamen adhuc sufficit ad moraliter agendum, imò etiam ad venialiter peccandum: hoc casu, si quis actionem indifferensem eliciat, difficile vi-

detur, eum statim arguere imperfectionis moralis positivæ, quæ DEO jus præbeat, si non ad poenam decernendam, saltem ad immittendam positivè gravissimam mala temporalia, & negativè, etiam spiritualia, ita, ut DEUS, non tantum pro sua libertate, atque dominio, sed pro merito hominis, ita imperfectè agentis, ea immittat, quæ non est res contemnenda. Sed hæc, non tam istam Ulloæ sententiam impugnandi, quàm ejus mentionem faciendi gratiâ, dicta sunt, simul etiam aliis occasionem dandi causâ, ut hanc opinionem pensculatius examinent.

DISPUTATIO II.

De Conscientia.

216. **R**egula moralitatis prima, remota, & objectiva, ac universalis, ut diximus num. 176. est lex æterna DEI: regula autem proxima, & formalis, ex S. Thoma cit. num. 157. & communi omnium, est humanæ rationis lumen, seu dictamen, aut conscientia; nam regula proxima, seu, ut aliis vocatur, formalis, aliud ex communi acceptione non est, quàm applicatio intentionalis, seu cognitio primæ regule objectivæ: quam applicationem facit conscientia; hinc dicimur agere juxta, vel contra conscientiam. De hac itaque nunc agendum, & præcipuè de conscientia certa, dubia, erronea, probabili.

QUÆSTIO I.

De Conscientia in genere, & Certa in specie.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Conscientia, & quomodo obliget Conscientia Erronea.

217. **S.** Thomas 1. p. q. 79. a. 12. in corp. sic ait: Oportet igitur naturaliter nobis esse indita, sicut principia speculabilium, ita & principia operabilium: scilicet, ut S. Doctor ibidem docet, sicut datur habitus primorum principiorum speculabilium, qui ex Aristotele 6. ethicor. 6. dicitur Intellectus, ita datur habitus principiorum practicoorum, qui vocatur Synteresis. Hanc quidam confundunt cum conscientia habituali: alii verò distinguunt, dicuntque, synteresin esse habitum principiorum tantum universalissimorum, e. g. Bonum est faciendum, malum vitandum, jus suum cuique tribuendum: at verò conscientiam habitualement dicunt, esse habitum principiorum magis particularium. Sed hæc parvi momenti sunt.

218. Jam Conscientia actualis (de qua præcipuè nobis agendum) definitur à Layman lib. 1. tr. 1. c. 2. Actus intellectus practici judicantis, aliquid, hic & nunc, agendum esse, vel fuisse, tanquam bonum honestum, vel fugiendum esse,